

PEDAGOGICKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova

Říjen 2023

Vývoj počtu nových potenciálních pedagogických pracovníků a učitelů

Martin Zelenka

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

**MS
MT**
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

PEDAGOGICKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova

„Tento výstup lze použít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>)“

Důvody nedostatku učitelů

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy je od prosince 2020 řešitelem projektu OP VVV (CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_076/0016404) s názvem Důvody nenastoupení absolventů pedagogických fakult do profese učitele, který reaguje na problematiku nedostatku učitelů v českém školství.

Cílem projektu je identifikovat zda, do jaké míry a proč absolventi pedagogických fakult a učitelských studijních programů na ostatních fakultách nenastupují k výkonu povolání, na které byli v průběhu svého vzdělávání připravováni. Nebo zda, do jaké míry a proč z profese učitele brzy odcházejí. Zároveň je ovšem cílem projektu identifikovat významné bariéry a faktory, které k nedostatku učitelů vedou, a to na různých úrovních:

- a) na individuální úrovni samotných učitelů či studentů připravujících se na profesní dráhu učitele;
- b) na úrovni vysokých škol a fakult, které studenty ke vstupu do učitelské profese připravují;
- c) na úrovni (především) základních a středních škol jako zaměstnavatelů učitelů;
- d) na úrovni státu zodpovědného (prostřednictvím ministerstva) za zajištění učitelů a péči o ně;
- e) na úrovni společenských předpokladů a podmínek pro výkon učitelského povolání.

Na základě analýz primárních i sekundárních zdrojů informací a dat z kvalitativních a kvantitativních šetření, rešerší zahraniční a domácí literatury a rozborů vybraných vzdělávacích politik budou v rámci projektu navrženy krátkodobé kroky i dlouhodobější opatření a strategie, které:

- 1) vytvoří předpoklady pro to, aby mezi poptávkou a nabídkou učitelů a pedagogických pracovníků na pracovním trhu v budoucnu již nenastávaly podobné výkyvy a nerovnováhy;
- 2) omezí nenastupování příslušných absolventů do povolání učitele a případně přispějí k návratu části těch, kteří již působí v jiných odvětvích a povoláních.

Vývoj počtu nových potenciálních pedagogických pracovníků a učitelů

Martin Zelenka

Středisko vzdělávací politiky, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy

Říjen 2023

Obsah

Úvod	6
Metodologie – jak sledovat počty absolventů pedagogických studijních programů a studijních oborů vysokých škol	7
Počty absolventů českých vysokých škol	10
Počty absolventů pedagogických studijních programů a oborů vysokých škol	12
Počty absolventů doplňujícího pedagogického studia	19
Počty nových absolventů, kteří mohou vykonávat učitelské povolání	22
Souhrn	24
Literatura	26

Úvod

Předkládaná studie pojednává o vývoji počtu absolventů vysokých škol, pedagogických a učitelských studijních programů a oborů, absolventů doplňujícího pedagogického studia a počtu absolventů získávající učitelskou kvalifikaci v letech 2001 až 2022.

Studie se skládá z pěti částí. V první metodologické je řešena problematika klasifikace studijních programů a studijních oborů. Na základě analýzy klasifikace studijních programů a studijních oborů založené na číselníku oborů KKO V (používané pro studijní programy akreditované do roku 2016) a klasifikace studijních programů založené na mezinárodní klasifikaci ISCED-F 2013 (používané pro studijní programy akreditované od roku 2017) byla vytvořena klasifikace pedagogických studijních programů a oborů.

Druhá část udává celé studii základní kontext, když mapuje celkový počet absolventů českých vysokých škol. Třetí část se zaměřuje na absolventy pedagogických a speciálně učitelských studijních programů a oborů. Mimo jiné analyzuje vývoj podle toho, zda absolvují pedagogickou nebo jinou fakultu, a zvláště se věnuje absolventům bakalářského studia, a zvláště absolventům magisterského studia. Čtvrtá část sleduje vývoj počtu absolventů doplňujícího pedagogického studia a zejména se pokouší o co nejdůvěhodnější rekonstrukci vývoje počtu absolventů, kteří tímto způsobem získávají učitelskou kvalifikaci. Poslední shrnující část se pak zabývá vývojem počtu absolventů dvou hlavních cest vedoucích k získání učitelské kvalifikace v letech 2001 až 2022.

Metodologie – jak sledovat počty absolventů pedagogických studijních programů a studijních oborů vysokých škol

Data o počtech absolventů (stejně jako studentů) jsou shromažďována v rámci databáze nazvané. Sdružené informace matrik studentů, MŠMT ČR (dále jen SIMS). V následujících analýzách využíváme speciální výstup, který zahrnuje informace o absolvované vysoké škole, fakultě, studijním programu a studijním oboru, přičemž z těchto charakteristik můžeme odvodit další informace, zejména pak typ absolvovaného vzdělání a typ absolvované fakulty.

V první řadě je potřeba definovat základní analytické kategorie, s kterými budeme pracovat. Zejména je třeba vymezit učitelství a pedagogické studijní programy a obory. Ještě předtím, než můžeme odpovědět na otázku, kdo je absolventem učitelství a pedagogiky, je potřeba se detailněji zaměřit právě na to, jakým způsobem byl a je obor studia na vysokých školách v České republice definován a klasifikován. Systém klasifikace studijních programů a oborů byl až do roku 2016 poměrně komplikovaný a kvůli do jisté míry nekoordinovanému vývoji ne zcela systematický. Jeho využití tak naráží na určité limity. Jak studijní program, tak studijní obor je (nebo tedy spíše byl) klasifikován pomocí Klasifikace kmenových oborů vzdělání (zkráceně KKOV), v rámci, kterého jsou pedagogické obory poměrně jednoznačně tříděny (numerická část kódu začíná číslem 75). Aniž bychom však zacházeli do přílišných podrobností, čistě s pomocí kódů KKOV je jednak agregace jednotlivých studijních programů a zejména studijních oborů problematická (např. ne všechny studijní a programy začínající číslem 75 jsou pedagogického zaměření a naopak, některé jsou evidentně pedagogického zaměření, ale klasifikovány jsou pod jiným kódem) a za druhé, vzhledem k často odlišnému zařazení do širších oborových skupin (kmenových oborů) by se tyto agregace lišily podle toho, jestli by byly dělané podle studijního programu nebo podle studijního oboru.

Z tohoto důvodu byla provedena důkladná analýza názvů jednotlivých studijních programů a studijních oborů. Cílem bylo zjistit všechny názvy, které by obsahovaly odkaz na pedagogický obor. Následně byly vyřazeny názvy studijních programů a studijních oborů, které nesplňovaly zadání hledat pedagogické obory, a naopak mezi pedagogické obory bylo zařazeno několik málo oborů, které jeden z pojmů neobsahoval, avšak jejich kód KKOV začínal číslem 75. V těchto případech byl zkoumán jejich popis (cíle studia, uplatnění absolventa apod.) na stránkách příslušné fakulty.

Analýza dat, kde vycházíme z údajů jak o studijním programu, tak studijním oboru, je speciálně v případě pedagogických programů a oborů velmi důležitá. Případů, kdy kódování a název studijního programu neukazuje na pedagogický obor, avšak kódování a název studijního oboru ano, je poměrně mnoho. Klasickým případem je studijní obor Matematika v kombinaci se studijním oborem Matematika se zaměřením na vzdělávání. Pokud bychom analyzovali data pouze podle studijních oborů, jak se běžně děje, přišli bychom o cenné informace a vý-

sledné hodnoty absolventů s pedagogickým vzděláním by se lišily i o více než tisíc absolventů. Navíc bez analýzy dat i s pomocí studijních oborů by bylo problematická interpretace vývoje v posledních letech, kdy se v datech začínají objevovat absolventi klasifikovaní podle nového systému.

Od roku 2017 jsou podle novely vysokoškolského zákona všechny nově akreditované studijní programy klasifikovány novým systémem a s pomocí nové klasifikace – mezinárodně užívané klasifikace oborů vzdělání ISCED-F 2013¹. Studijní obory pak v tomto novém systému vůbec neexistují. I přestože mají v této klasifikaci pedagogické studijní programy své specifické kódové označení (jsou sdružené pod názvem Vzdělání a výchova – numerický kód začíná číslem 01), podle kterých je můžeme identifikovat, ne všechny pedagogické studijní programy toto označení mají. Po důkladné analýze bylo nalezeno několik studijních programů, které toto označení neměly, avšak svým názvem odpovídaly pedagogickému zaměření. Ve srovnání se starým způsobem kódování jich však bylo podstatně méně. Důležitým zjištěním při analýze názvů těchto nových studijních programů je také to, že i když se jedná o studijní programy, jejich názvy mají často spíše podobu dřívějších studijních oborů. Což je právě důvod, proč bylo nutné vzít v úvahu i studijní obory při analýze údajů klasifikovaných podle staré klasifikace. V datech o absolventech se tyto nové studijní programy poprvé objevily v roce 2019, výraznější podíl (přes 18 %) však měly až v roce 2021. V roce 2022 již tvoří absolventi z těchto studijních programů téměř 46 % z celku.

Výsledkem výše popsaných analýz je klasifikace pedagogických studijních programů a studijních oborů (dále jen SPO), která má tři základní kategorie:

1. Učitelství SPO – jsou ty, v jejichž případě název studijního programu nebo studijního oboru obsahoval slova, jejichž kořen je „učit“.
2. Ostatní (neučitelství) pedagogické SPO – jsou všechny ostatní pedagogické SPO, které výraz „učit“ neobsahovaly. Řadí se sem celá řada SPO – například specializace v pedagogice, pedagogika, andragogika, vychovatelství, speciální pedagogika, sociální pedagogika, „předmět“ se zaměřením na vzdělávání nebo pedagogické asistentství.
3. Ostatní (nepedagogické) SPO – jsou všechny ty, kteří nesplňují podmínky pro zařazení do první nebo druhé kategorie.

Tato klasifikaci o třech kategoriích je postačující pro většinu analýz. V případě nutnosti detailnějších analýz jsme vytvořili klasifikaci, která má 12 kategorií:

1. Učitelství – Jedná se o všechny učitelství SPO, které nespádají do následujících tří kategorií. Řadí se sem zejména magisterské studium učitelství pro základní školy, učitelství pro střední školy nebo učitelství konkrétních předmětů (tj. českého jazyka, matematiky apod.).

¹ ISCED je zkratka pro International Standard Classification of Education, česky mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání)

² Tedy například český jazyk, matematika, historie atd.

2. Učitelství odborných předmětů
3. Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku
4. Učitelství pro mateřské školy
5. „Předmět“ se zaměřením na vzdělávání
6. Specializace v pedagogice a specializace na předmět
7. Pedagogika, andragogika, vychovatelství
8. Speciální pedagogika
9. Sociální pedagogika
10. Pedagogické asistentství
11. Didaktika, teorie vyučování nebo vzdělávání – jedná se jen doktorské SPO
12. Ostatní (nepedagogické) SPO

Počty absolventů českých vysokých škol

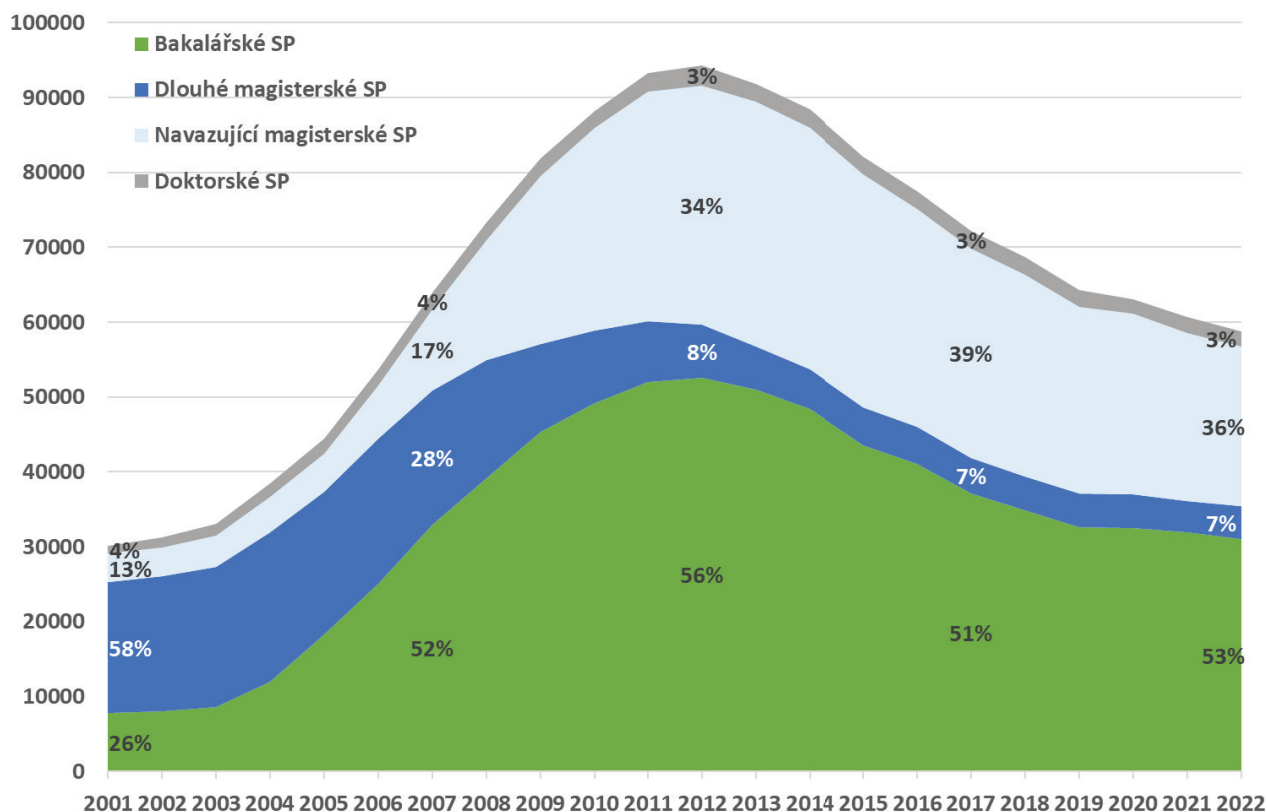
Ještě, než se zaměříme na vývoj počtu absolventů pedagogických SPO, je třeba popsat kvantitativní vývoj celého českého vysokého školství. To totiž prošlo v posledních 20. letech značně dynamickým vývojem a vývoj počtu absolventů pedagogických SPO s ním přirozeně úzce souvisí.

Na začátku 21. století v České republice absolvovalo vysokou školu³ každoročně jen o něco málo více než 30 tisíc lidí. To víceméně platilo až do roku 2003. Od roku 2004 však můžeme pozorovat strmý početní nárůst. Ten vyvrcholil v roce 2012, kdy absolvovalo více než 94 tisíc absolventů. Mezi roky 2003 a 2012 se tak počet absolventů na českých vysokých školách zvýšil 2,85krát. Jinak řečeno v roce 2012 absolvovalo vysokou školu o více než 61 tisíc osob více než devět let předtím. Od té doby však začal počet absolventů opět poměrně rychle klesat. V roce 2022 tak absolvovalo vysokou školu již jen necelých 59 tisíc osob. Tento pokles se v posledních letech zpomaluje, a i vzhledem k tomu, že počty studentů poslední tři roky opět rostou, dá se velmi brzy očekávat i zvrat v trendu vývoje počtu absolventů.

Proč vlastně k těmto poměrně masivním změnám v České republice došlo? Vysvětlení je poměrně jednoduché. Zásadní vliv mělo výrazné zvyšování podílu přijímaných mladých lidí na vysokou školu během konce 90. let minulého století a zejména v prvním desetiletí 21. století. To následně vedlo k tomu, že zatímco ještě v roce 2003 absolvovalo vysokou školu zhruba 16 % z populačního ročníku, o deset let později to bylo již přes 40 %. To v souladu s tím, že vysokou školu v té době absolvovaly převážně ještě populačně poměrně silné ročníky lidí narozených v 80. letech 20. století, vedlo k výše popsanému masivnímu růstu absolutních hodnot počtu absolventů vysokých škol. V té době však již byl zastaven obrovský růst podílu přijímaných na vysokou školu, postupně došlo k ustálení podílu absolvujících z populačního ročníku mírně pod hranicí 40 %. Zároveň s tím však začínají absolvovat výrazně populačně slábnoucí ročníky lidí narozených v 90. letech. Důsledkem je tedy značný pokles počtu absolventů, který dost možná v roce 2022 dosáhnul svého dna.

Výše popsaná masifikace českého vysokého školství se odehrála v období, kdy zároveň v důsledku Boloňského procesu docházelo k přechodu na strukturované studium. Jednalo se o proces, kdy dvoustupňové dlouhé magisterské a doktorské studium bylo postupně nahrazováno třístupňovým. Dlouhé magisterské studium nahrazují dva kratší cykly studia – bakalářský a magisterský navazující – následované třetím cyklem doktorského studia. V roce 2001 absolvovali zdaleka nejčastěji absolventi dlouhého magisterského studia, tvořili téměř 58 % ze všech absolventů. Absolventi bakalářského studia měli zhruba 26 % podíl a absolventů navazujícího magisterského studia nebylo ani 13 %. Po přechodu na strukturované studium zůstalo dlouhé magisterské studium ve větší míře pouze na lékařských, farmaceutických, právnických a pedagogických fakultách, což samozřejmě vedlo k zásadní proměně struktury absolventů podle typu studia. Tato proměna byla v podstatě dovršena kolem roku 2012 a od té doby dochází jen k mírným strukturálním změnám. Ze všech absolventů, kteří v roce 2022 absolvovali českou vysokou školu, jich 89 % připadalo na dva kratší cykly studia (53 % absolvovalo baka-

3 V úvahu bereme všechny absolventy veřejných a soukromých vysokých škol. Data tedy nezahrnují údaje o dvou státních vysokých školách.

Graf I Počty absolventů vysokých škol podle stupně vzdělání, 2001–2022

Zdroj: Výsledky analýzy databáze SIMS, MŠMT

Poznámka: Obrázek graficky znázorňuje skutečné počty absolventů. Uvedené hodnoty v procentech se vztahují k podílu dané kategorie na celkovém počtu absolventů v daném roce.

lářské studium a 36 % navazující magisterské studium) a jen 7 % absolvovalo dlouhé magisterské studium. Podíl absolventů doktorského studia byl nejvyšší mezi lety 2002 až 2005, kdy činil zhruba 4,5 %. Od té doby zůstává na nižších hodnotách. V posledních letech se pohybuje mezi 3 a 3,5 %.

Přechod na strukturované studium zároveň znamená, že mnohem více lidí absolvuje alespoň dvakrát, díky čemuž dochází k do jisté míry umělému nafukování celkových počtů absolventů. Výše popsaný strmý růst byl totiž do značné míry tažen růstem počtu absolventů bakalářského studia. Tito absolventi však ve velké míře ve vysokoškolském studiu dále pokračují, v průběhu let se tento podíl pohyboval mezi 60 až 75 %. Nárůst počtu dále ve studiu nepokračujících absolventů vysokých škol tak byl přeci jen o něco pozvolnější, než ukazují výše uvedené hodnoty. Lze odhadnout, že se jejich počet ve fázi růstu zvýšil zhruba z 26 tisíc na 58 tisíc a po fázi poklesu se snížil na zhruba 36 tisíc. I tak se tedy jedná o zásadní změny.

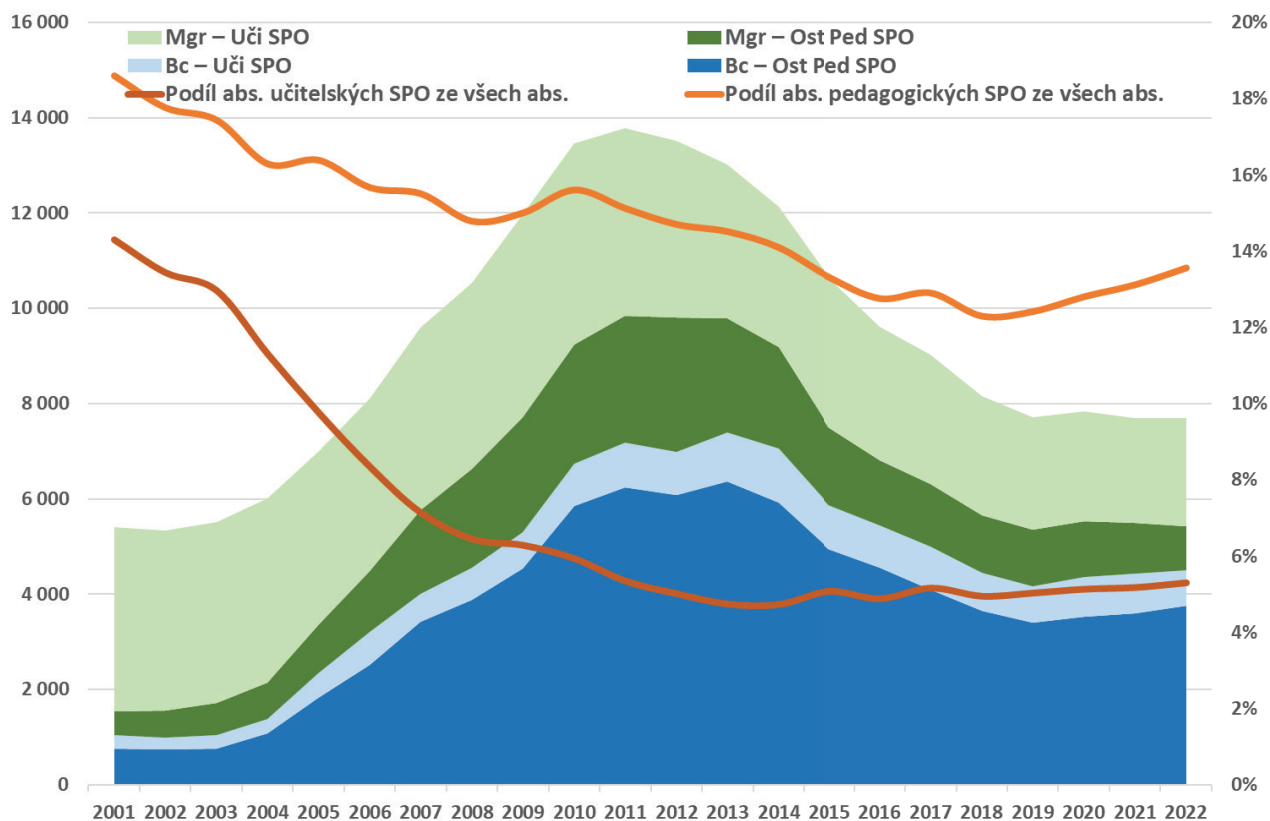
Počty absolventů pedagogických studijních programů a studijních oborů vysokých škol

Vývoj počtu absolventů pedagogických SPO⁴ podle očekávání do značné míry kopíruje vývoj celkového počtu absolventů, najdeme zde však odlišnosti. V letech 2001 a 2002 absolvovalo pedagogické SPO ani ne 5,5 tisíce absolventů. Poté, obdobně, jako u ostatních oborů, došlo k značnému růstu. Vrchol růstu přišel v roce 2011, kdy jich bylo necelých 14 tisíc. Od té doby došlo k poklesu až na zhruba 7,5 tisíc absolventů. Proporciálně mnohem více přispěli k růstu absolventi bakalářského studia, jejich počty se zhruba zesedminásobily (což byl mírně rychlejší růst, než v případě nepedagogických SPO), zatímco počty absolventů magisterského studia vzrostly jen zhruba o 50 %. To je sice stále značný nárůst, u nepedagogických SPO však byl růst téměř dvojnásobný.

Opravdu výrazné rozdíly jsou mezi absolventy učitelství a ostatních pedagogických SPO. Absolventi učitelství s bakalářským titulem se dlouhodobě vyskytují jen v malém množství⁵, proto výše popsaný značný nárůst mezi absolventy bakalářského studia pedagogických SPO je dán zejména výrazným růstem počtu absolventů ostatních pedagogických SPO. Zaznamenáníhodné jsou tak zejména rozdíly u absolventů magisterského studia. V roce 2001 bylo značně (téměř 8krát tak) více absolventů učitelství než ostatních pedagogických SPO. Učitelství SPO v magisterském studiu až do roku 2008 absolvovalo vždy zhruba mezi 3 600 a 4 000 absolventů. Mírný skok přišel v letech 2009 a 2010, kdy absolvovalo více než 4 200 absolventů. Od té doby však počty těchto absolventů (s výjimkou roku 2015) až do roku 2021 stále klesaly. I přes velmi mírný nárůst v roce 2022 (na necelých 2 300) jich byla asi jen polovina oproti roku 2010. Naproti tomu počty absolventů ostatních pedagogických SPO rostly mnohem výrazněji, a navíc až do roku 2012, což vedlo k tomu, že v letech 2012 až 2014 bylo absolventů magisterského studia učitelství jen zhruba o 30 až 40 % více než ostatních pedagogických SPO. Hned o rok později se však situace skokově změnila, když počty absolventů ostatních pedagogických SPO výrazně klesly (značnou roli zde hrál výrazný úbytek absolventů Univerzity Jana Ámose Komenského), a naopak počty absolventů učitelství výjimečně vzrostly. Vzájemný poměr absolventů magisterských učitelství a ostatních pedagogických SPO se posunul na hodnotu zhruba 2 ku 1, přičemž od té doby až do roku 2021 byla tato hodnota více méně konstantní. Jinak řečeno počty absolventů magisterského studia učitelství i ostatních pedagogických SPO klesaly v těchto 6 letech stejným tempem. V roce 2022 však kromě již zmíněnému mírnému nárůstu počtu absolventů učitelství SPO došlo také k poklesu v počtu absolventů ostatních pedagogických SPO a díky tomu vzrostl jejich vzájemný poměr na téměř 2,5 ku 1.

⁴ V rámci výše popsaného zmapování celkového vývoje počtu absolventů vysokých škol jsme zahrnuli i absolventy doktorského studia, v případě analýzy vývoje počtů absolventů pedagogických studijních programů a oborů však tyto absolventy vynecháme. Důvodem je zejména to, že absolvováním doktorského studia nelze získat kvalifikaci pedagogického pracovníka, navíc lze očekávat, že řada absolventů pedagogického doktorského studia tuto kvalifikaci již má.

⁵ Z velké části se jedná o studijní obory učitelství pro mateřské školy nebo učitelství praktického vyučování, odborného výcviku a předmětů.

Graf 2 Počty absolventů vysokých škol pedagogických SPO podle stupně vzdělání a oborového zaměření studia, 2001–2022

Zdroj: Výsledky analýzy databáze SIMS, MŠMT

Všechny tyto faktory způsobily, že podíl absolventů pedagogických SPO ze všech absolventů bakalářského a magisterského studia se v průběhu let spíše snižoval, a to z více než 18,5 % v roce 2001 až ne méně než 12,5 % v roce 2018. Od té doby však dochází k pozvolnému růstu, takže v roce 2022 bylo absolventů pedagogických SPO zhruba 13,5 %. K mnohem zásadnějšímu poklesu došlo v případě absolventů učitelských SPO. To je samozřejmě do určité míry dáno velmi malým podílem bakalářského studia učitelství, nicméně, jak si ukážeme později, není to dané pouze tímto faktorem. Každopádně podíl absolventů učitelských SPO se mezi roky 2001 a 2014 snížil z 14,5 % na 4,5 %. Od té doby došlo k velmi k mírnému růstu, spíše se však jedná o stabilizaci na hodnotách zhruba kolem 5 %.

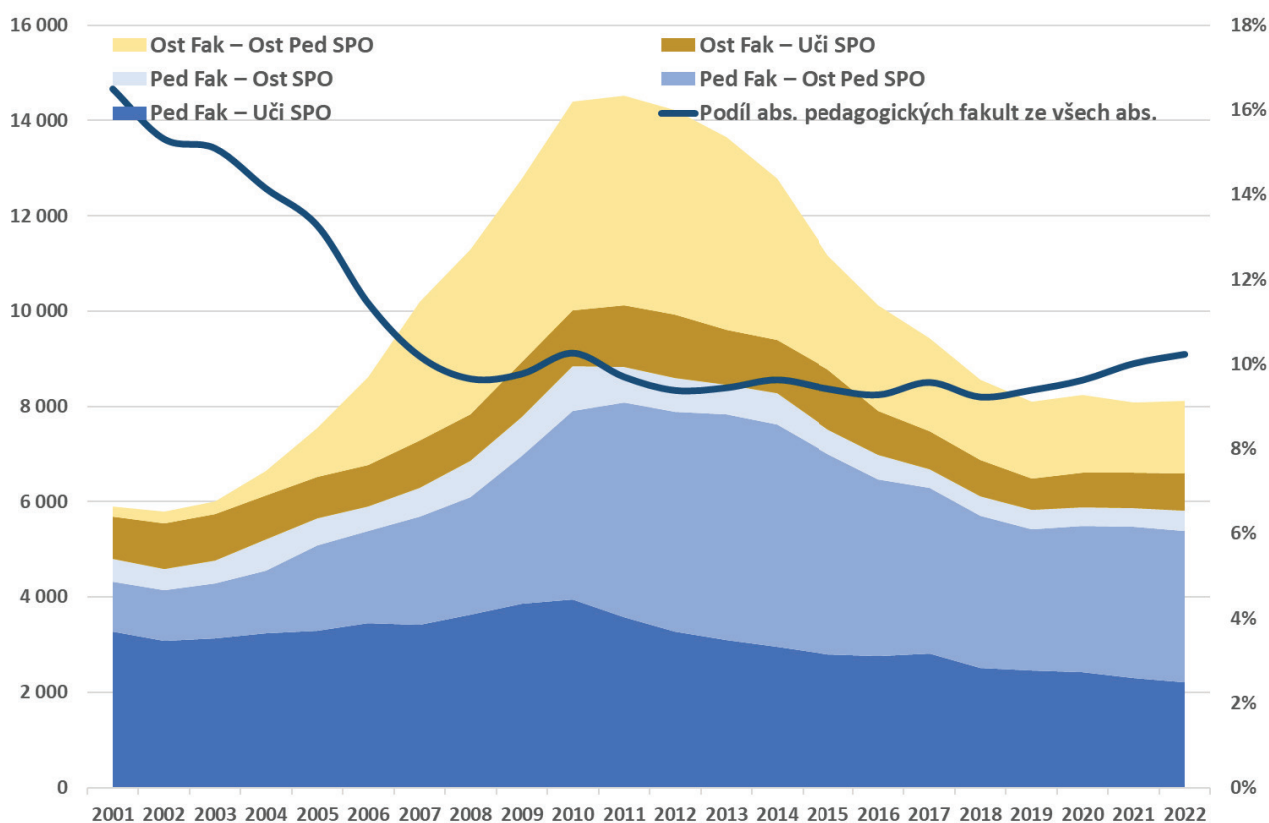
V další fázi se podíváme, jak ke změnám v počtu absolventů pedagogických SPO přispívali absolventi devíti pedagogických fakult a jak absolventi fakult nebo škol nepedagogických. Počty absolventů pedagogických fakult vzrostly mezi roky 2001 a 2011 z necelých 5 tisíc na téměř 9 tisíc. Téměř se tedy zdvojnásobily, nicméně počty absolventů ostatních fakult a škol se ve stejném období více než ztrojnásobily. Podíl absolventů pedagogických fakult ze všech absolventů bakalářského a magisterského studia se tak postupně snížil z více než 16 % na jen něco málo více než 9 % v roce 2018. Poslední čtyři roky však počet absolventů pedagogických fakult zůstával velmi

stabilní (v rozmezí 5 800 až 5 900), zatímco počet absolventů ostatních fakult a škol dále výrazně klesal. Díky tomu vzrostl podíl absolventů pedagogických fakult na celku na zhruba 10 %.

V průběhu let se také poměrně výrazně proměňovala oborová struktura absolventů pedagogických fakult. Zatímco v roce 2001 tvořili absolventi učitelských SPO 68 % ze všech absolventů pedagogických fakult, v roce 2014 to bylo již jen 36 %. Velkou roli v tomto vývoji hraje výrazný nárůst absolventů bakalářského studia, jak si později ukážeme, změny ve struktuře se však odehrály i v rámci magisterského studia. Posledních zhruba 7 let je podíl absolventů učitelských SPO značně stabilní, pohybuje se mezi 38 až 42 %. Na pedagogických fakultách absolvují i absolventi, jejichž studijní program není klasifikován jako pedagogický (převážně se jedná o bakalářské studijní programy, oborové zaměření je velmi různorodé), jejich podíl se dlouho pohyboval kolem 10 %, v posledních deseti letech je to však o něco méně – zhruba 7 %.

Na jiných, než pedagogických fakultách rostly počty absolventů pedagogických SPO mnohem výrazněji než na pedagogických fakultách. Mezi roky 2001 a 2011 vzrostly ze zhruba 1 100 na téměř 5 700, prakticky se tedy

Graf 3 Počty absolventů pedagogických a ostatních fakult podle oborového zaměření studia, 2001–2022

Zdroj: Výsledky analýzy databáze SIMS, MŠMT

zpětinásobily. Posléze však začaly rapidně klesat, takže v roce 2022 jich bylo jen něco málo přes 2 300. Zásadní roli v tomto ohledu opět sehrála Univerzita Jana Ámose Komenského. Zde absolvovalo pedagogické SPO i více než 2 700 absolventů ročně. V posledních 5 letech to však bylo již jen zhruba okolo 500.

Výše popsané dynamiky měly výrazný vliv na změny v podílu, který tvoří absolventi pedagogických fakult v rámci absolventů pedagogických SPO. V roce 2001 činil tento podíl 80 %, postupně klesl až na 58 % a poté postupně vzrostl a v posledních 6 letech se drží zhruba na 70 %. Zásadní roli hráli změny v počtech absolventů ostatních pedagogických SPO, pokud vezmeme v úvahu pouze učitelské SPO, je podíl absolventů z pedagogických fakult dlouhodobě poměrně vysoký a stabilní (pohybuje se mezi 69 % a 80 %).

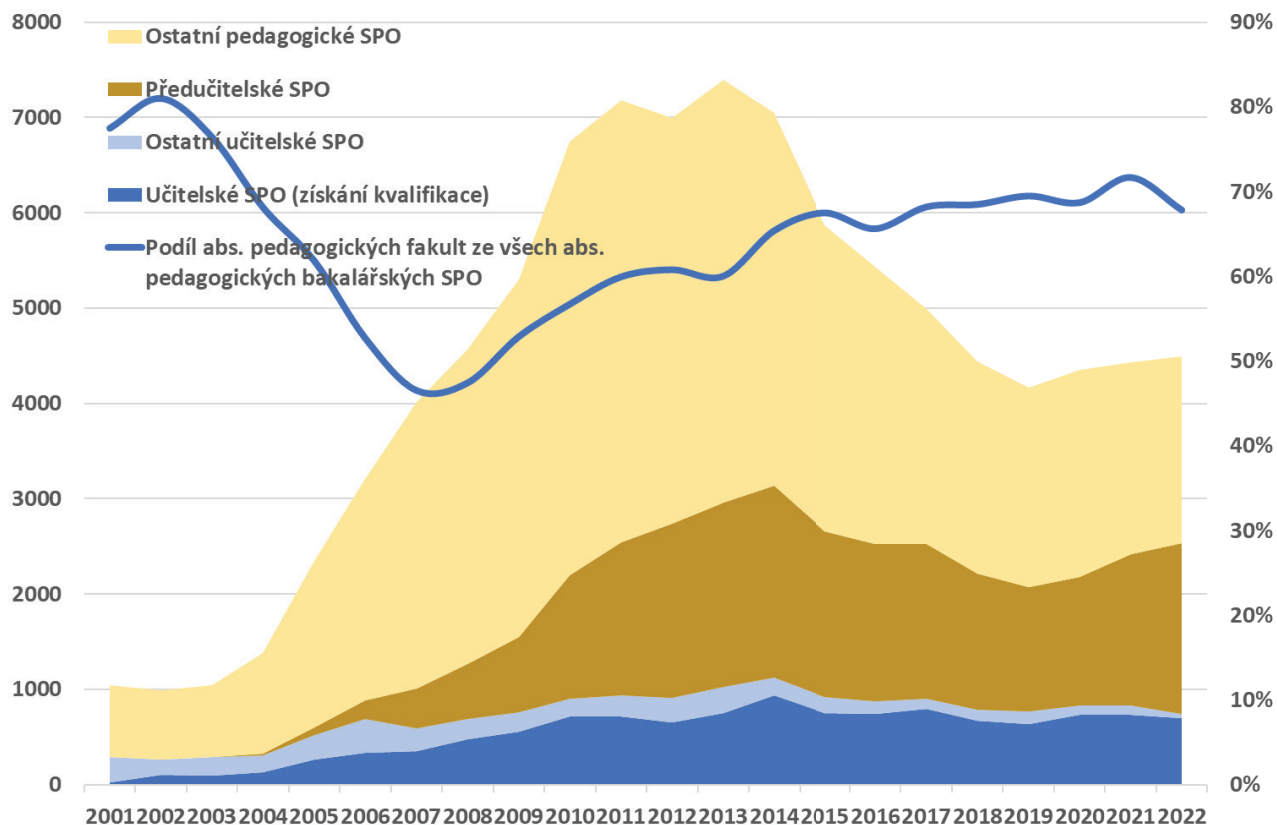
Jak je vidno z předchozího textu, počty absolventů jak všech vysokých škol, tak pouze pedagogických SPO, prošly v posledních dvou desetiletích velmi dynamickým vývojem. Zároveň je jasné, že zásadní roli v tomto hráli absolventi bakalářského studia. Učitelská kvalifikace se však až na menší výjimky získává až absolvováním magisterského studia (samozřejmě pokud mluvíme o získání kvalifikace díky standardnímu vysokoškolskému studiu). Je tedy potřeba se podívat speciálně na vývoj počtu absolventů bakalářského a magisterského studia a zejména učitelských SPO.

Nejprve se zaměříme na absolventy bakalářských studijních programů. Pro lepší pochopení vývoje je potřeba využít detailnějšího rozlišení oborového zaměření SPO. Všechny absolventy pedagogických SPO jsme roztřídili do následujících 4 skupin:

1. Učitelské SPO (získání kvalifikace) – jedná se o SPO, po jejichž absolvování se přímo získává učitelská kvalifikace. V souladu se zákonem o pedagogických pracovnících č. 563/2004 Sb se jedná o učitelství pro mateřské školy a učitelství praktického vyučování a odborného výcviku.
2. Ostatní učitelské SPO – jedná se o SPO, po jejichž absolvování se přímo učitelská kvalifikace nezískává (zejména učitelství odborných předmětů).
3. Předučitelské SPO – jedná se o SPO, které vznikaly jako reakce fakult na nutnost přejít na strukturované studium a u kterých se předpokládá, že velká většina jejich absolventů bude pokračovat v navazujícím magisterském studiu učitelství. Zejména jde o SPO „předmět“ (například český jazyk, matematika, historie aj.) se zaměřením na vzdělávání a v menší míře o pedagogické asistentství.
4. Ostatní pedagogické SPO – například specializace v pedagogice, pedagogika, andragogika, vychovatelství, speciální pedagogika a sociální pedagogika.

Největší skupinu tvořili po celou dobu absolventi ostatních pedagogických SPO. Mezi roky 2001 a 2009 měli tito absolventi více než 70 % podíl. Jejich počty se navíc do roku 2011 více než zešestinásobily až na více než 4,5 tisíce absolventů ročně. Poté však začal klesat jejich počet i podíl, a to až na méně než 2 tisíce a 44 % podíl. Absolventi předučitelských SPO se začali ve větší míře objevovat až zhruba od roku 2006. Postupem času se stali zásadní částí struktury absolventů bakalářských pedagogických SPO. Nejvyšší počet jich absolvoval v roce 2014 – mírně přes 2 tisíce. Do roku 2019 došlo k poklesu na zhruba 1 300 absolventů. V posledních třech letech

Graf 4 Počty absolventů bakalářského studia pedagogických SPO podle oborového zaměření studia, 2001–2022

Zdroj: Výsledky analýzy databáze SIMS, MŠMT

došlo k poměrně strmému růstu až na 1 800 v roce 2022. Díky tomu vzrostl jejich podíl v rámci absolventů bakalářských pedagogických SPO na 40 %.

Jak je výše uvedeno, učitelství SPO dělíme na ty, s pomocí kterých se rovnou získává učitelství a ty, s pomocí nichž se nezískává přímo (je potřeba absolvování ještě dalšího magisterského studia). V rámci druhé skupiny se kromě počátečních fází, kdy existovaly krátkodobě i bakalářské studijní obory zaměřené na učitelství cizích jazyků na základních školách, se jedná zejména o absolventy učitelství odborných předmětů. Těch bylo nejvíce v roce 2013 (téměř 300). Poslední dobou jich je však stále méně, takže v roce 2022 jich nebylo ani 50 a tudíž měly i minimální podíl. První skupina se skládá z absolventů učitelství praktického vyučování a odborného výcviku a zejména učitelství pro mateřské školy. Jejich podíl byl dlouho zhruba kolem 10 %. V posledních 9 letech je to zhruba kolem 15 %. Nejvyšší počet jich byl v roce 2014 (přes 900), v roce 2022 jich bylo necelých 700.

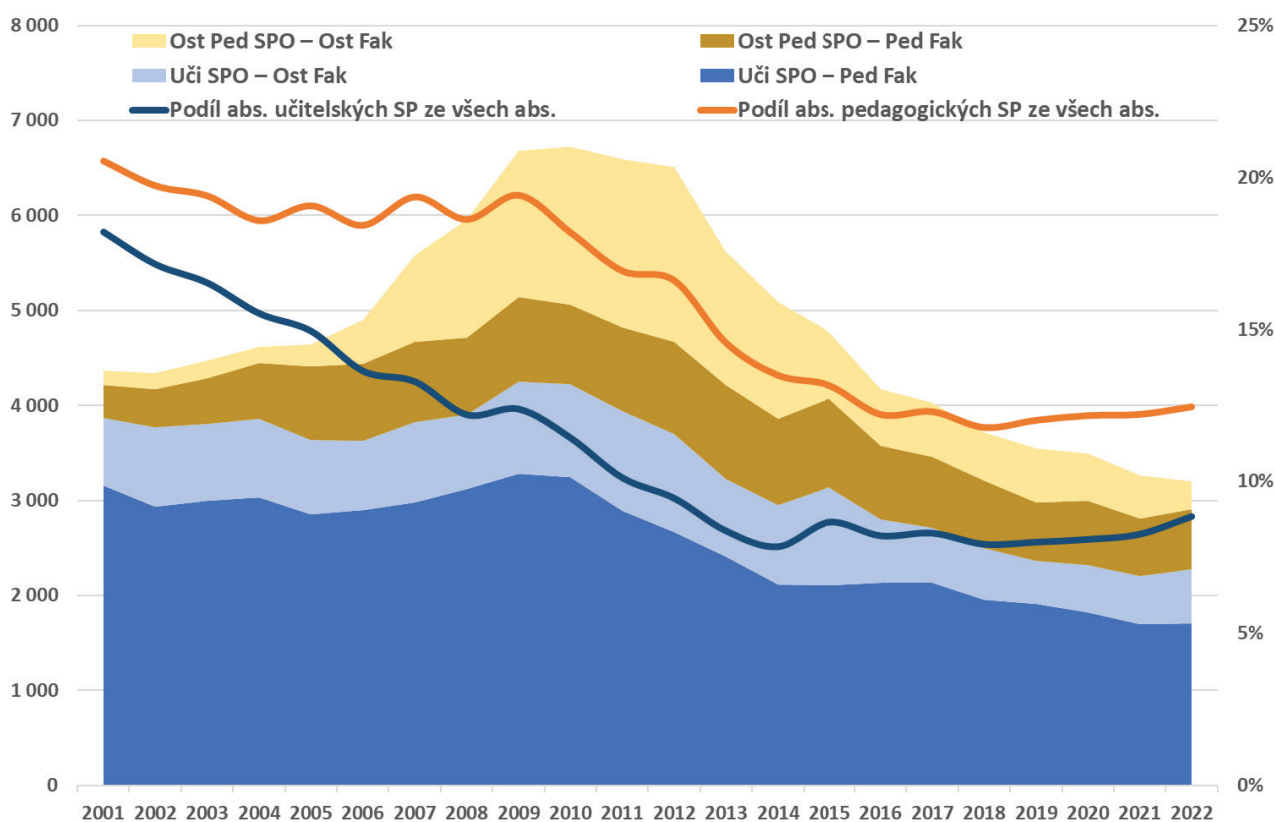
Absolventy magisterských pedagogických SPO si rozdělíme podle toho, zda absolvovali pedagogickou nebo jinou fakultu a podle toho, zda absolvovali učitelství nebo ostatní pedagogické SPO. Učitelství SPO jsou tvořeny zejména učitelstvím pro základní školy, učitelstvím pro střední školy a učitelstvím konkrétních předmětů

(tj. českého jazyka, matematiky apod.). Jelikož se jedná o magisterské studium, všichni tito absolventi získávají učitelskou kvalifikaci. Skupina ostatních pedagogických SPO v sobě zahrnuje různorodou směs SPO, zejména se však jedná o specializace v pedagogice, pedagogiku, andragogiku, vychovatelství, speciální pedagogiku a sociální pedagogiku. Absolventi těchto SPO učitelskou kvalifikaci nezískávají.

Nejvýraznější změny se odehrály v případě absolventů ostatních pedagogických SPO na jiných než pedagogických fakultách. Opět výraznou roli zde hráli absolventi Univerzity Jana Ámose Komenského. Na této škole v roce 2012 absolvovalo v magisterském studiu pedagogický SPO více než tisíc absolventů, přitom do roku 2005 to nebyl žádný, od roku 2016 jen okolo 200 či ještě méně a v roce 2022 dokonce jen 13. I na pedagogických fakultách došlo v případě absolventů ostatních pedagogických SPO ke klasickému vývoji, tedy nejprve růstu a pak poklesu, šlo však o změny mnohem mírnější. Tento klasický vzorec příliš nenásledovaly počty absolventů učitelských SPO. Na jiných než pedagogických fakultách absolvovalo v letech 2009 až 2015 zhruba 1 000 takových absolventů, od té doby jich však ročně absolvuje ztlačně méně, takže v roce 2022 jich bylo jen asi 550. Počty absolventů učitelských SPO na pedagogických fakultách se mezi roky 2001 a 2011 pohybovaly

Graf 5 Počty absolventů magisterského studia pedagogických SPO podle oborového zaměření studia a typu fakulty, 2001–2022

Zdroj: Výsledky analýzy databáze SIMS, MŠMT

mezi 2 800 až 3 300. Od té doby jejich počty neustále klesaly, jen v roce 2022 se tento pokles zastavil. I tak jich absolvovalo jen zhruba 1 700.

Jak již bylo zmíněno, podíl absolventů učitelství SPO ze všech absolventů se výrazně snižoval. Částečně to šlo připsat výraznému boomu bakalářského studia. Jak ukazuje Graf 5, dlouho se výrazně snižoval i podíl absolventů učitelství SPO i pokud bereme v úvahu jen absolventy magisterského studia. Ještě v roce 2001 tvořili více než 18 % podíl. Během 13 let se však tato hodnota dostala až na úroveň 8 %, tedy na méně než poloviční hodnotu. Od této doby sice počty absolventů učitelství SPO stále klesaly, již však v méně menší míře jako u ostatních absolventů magisterského studia, takže jejich relativní podíl v posledních 4 letech postupně vzrostl až k téměř 9 %. V průběhu let se v případě magisterského studia nesnižoval jen podíl absolventů učitelství SPO, ale také obecně absolventů pedagogických SPO. K tomuto poklesu však začalo docházet později (až zhruba od roku 2011) a byl pozvolnější.

Podstatným závěrem, který z této podrobné analýzy vyplývá, je, že i když české vysoké školství ve své době prošlo výraznou masifikací, které se odráželo v opravdu výrazném nárůstu vysokoškolsky vzdělaných lidí, tento nárůst se příliš neodrážel v nárůstu počtu lidí, kteří by získávali standardním vysokoškolským studiem učitelství SPO. Počty absolventů učitelství SPO v podstatě stagnovaly po celou dobu, kdy jinak počty absolventů i magisterského studia strmě rostly. V posledních letech počty absolventů učitelství SPO výrazně klesaly. Dáno je to však zejména tím, že vysoké školy obecně studovaly a absolvovaly populačně velmi slabé ročníky. Pokud má dojít k zvýšení počtu absolventů učitelství SPO, je tedy třeba, aby došlo ke změně trendu a podíl absolventů učitelství SPO ze všech absolventů magisterského studia se začal zvyšovat.

Počty absolventů doplňujícího pedagogického studia

Předchozí analýzy ukázaly, jak se vyvíjel počet absolventů, kteří získali učitelskou kvalifikaci absolvováním vysokoškolského učitelského studijního programu či studijního oboru. Jedná se nepochybně o hlavní (standardní) způsob získání učitelské kvalifikace. Další (alternativní) cestou je absolvování magisterského neučitelského studijního programu doplněného příslušně zaměřeným doplňujícím pedagogickým studiem (zkráceně DPS, dříve označovaného jako tzv. pedagogické minimum) v rámci kurzu celoživotního vzdělávání (zkráceně CŽV).

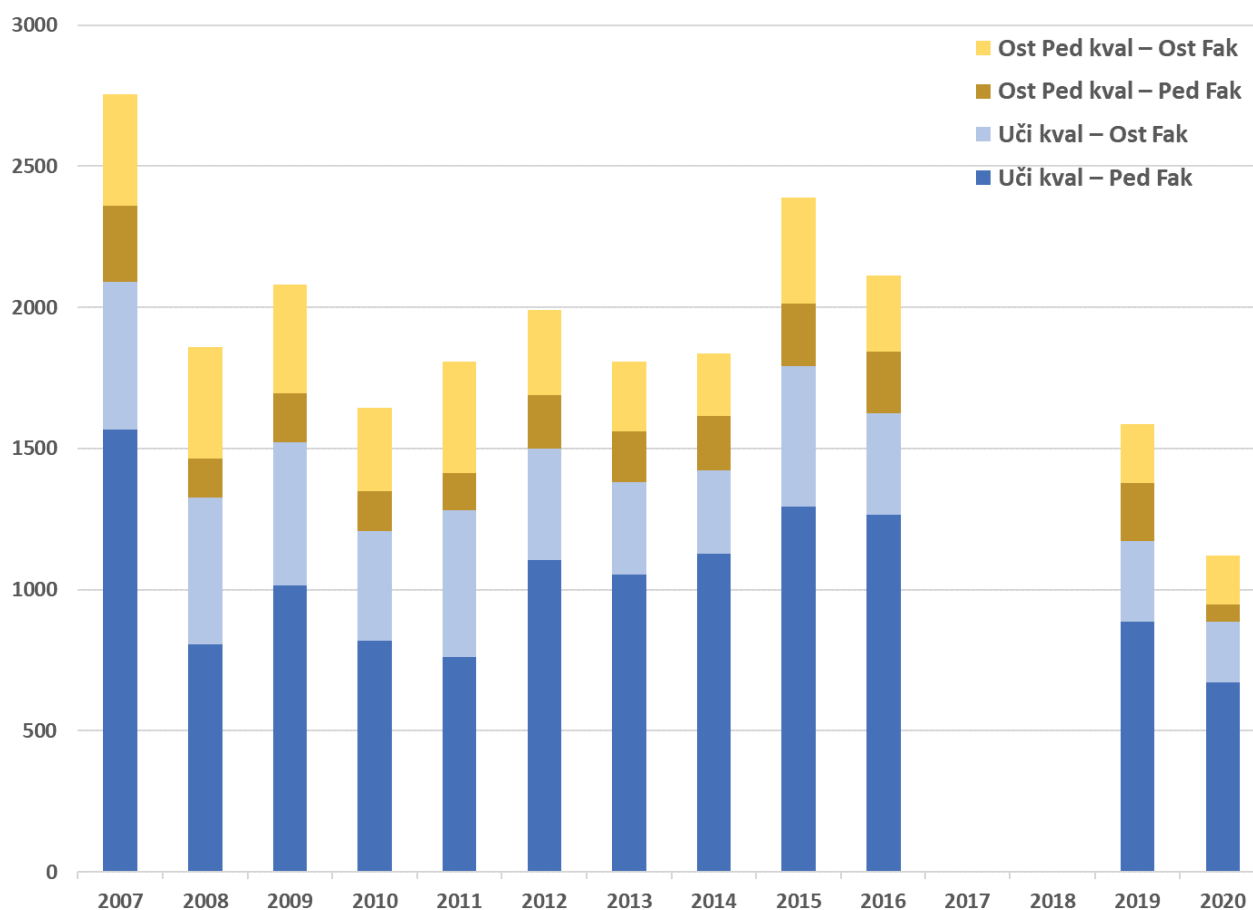
Data o DPS lze získat ze dvou zdrojů. Prvním zdrojem jsou údaje ze Statistické ročenky školství (MŠMT, 2022a), které však pokrývají pouze roky 2007 až 2016. Druhým zdrojem jsou údaje o účastnících a absolventech programů celoživotního vzdělávání nebo vzdělávání v mezinárodně uznávaných kurzech (MŠMT, 2022b). Tyto údaje jsou dostupné za roky 2019 a 2020

V zákoně o pedagogických pracovnících (zákon č. 563/2004 Sb.) se rozlišuje celkem 19 pedagogických kvalifikací, z nichž 11 je kvalifikací učitelských. Zmíněné údaje o DPS do roku 2016 však toto nerozlišují. Zde je pouze údaj o počtech absolventů, kteří v rámci DPS absolvovali studium k získání pedagogické kvalifikace.

Podrobnější rozlišení nabízí až data z let 2019 a 2020. V nich lze studium vedoucí k získání kvalifikace učitele na MŠ, 1. stupni ZŠ, 2. stupni ZŠ a na SŠ odlišit od ostatních odborných kvalifikací pedagogického pracovníka. Mezi tyto ostatní se řadí učitel uměleckých odborných předmětů v základní umělecké škole, střední odborné škole a konzervatoři, učitel vyšší odborné školy, učitel jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky, pedagog v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, učitel náboženství, učitel odborného výcviku v zařízení sociálních služeb, vychovatel, pedagog volného času, speciální pedagog, psycholog, metodik prevence v pedagogicko-psychologické poradně, asistent pedagoga, trenér. V pěti případech se tedy i tak jedná o učitelské kvalifikace. Není však bohužel možné zjistit, jak velký podíl těchto pět učitelských kvalifikací v této velké a velmi různorodé skupině kvalifikací pedagogického pracovníka mezi absolventy DPS činí, pravděpodobně však není většinový (kvalifikované odhady se pohybují kolem jedné pětiny).

Podstatné je ovšem zejména to, že v datech z let 2019 a 2020 činí podíl absolventů studia vedoucího k získání kvalifikace učitele na MŠ, 1. a 2. stupni ZŠ a na SŠ z absolventů studia všech pedagogických kvalifikací 82 % v případě absolventů, kteří toto studium absolvovali na pedagogické fakultě a pouze 46 % v případě absolventů absolvujících na jiných než pedagogických fakultách. Můžeme si tedy dovolit odhadnout, že i v letech 2007 až 2016 zhruba 82 % (v případě pedagogických fakult) a 46 % (v případě ostatních fakult a škol) absolventů DPS získala tuto učitelskou kvalifikaci. Přidáme-li k tomu již dříve uvedenou pětinu z ostatních pedagogických kvalifikací, získáme v případě absolventů pedagogických fakult 85 % podíl absolventů získávajících učitelskou kvalifikaci. V případě absolventů na ostatních školách a fakultách, je tento podíl 57 %. U zbývajících 15 % a 43 % absolventů DPS tedy předpokládáme, že učitelskou kvalifikaci nezískali. S pomocí těchto podílů a hodnot uvá-

Graf 6 Počty absolventů DPS v rámci celoživotního vzdělávání, kteří takto získali pedagogickou kvalifikaci, podle typu získané kvalifikace a typu fakulty, 2007–2020

Zdroj: Výsledky analýzy Statistické ročenky školství (2007 až 2016) a údajů o účastnících a absolventech programů celoživotního vzdělávání nebo vzdělávání v mezinárodně uznávaných kurzech (2019 až 2020).

děných ve výše zmíněné Statistické ročenke školství odhadujeme počtu absolventů DPS, kteří takto získali učitelenskou kvalifikaci v letech 2007 až 2016.

Za roky 2019 a 2020 máme mnohem detailnější informace, nicméně i zde je kategorie ostatních odborných kvalifikací pedagogického pracovníka, která zahrnuje i učitelské kvalifikace. Z této kategorie, jak je uvedeno výše, odhadujeme, že zhruba pětina absolventů získává učitelenskou kvalifikaci.

S pomocí této metodologie můžeme zrekonstruovat vývoj počtu absolventů DPS, kteří takto získali pedagogickou a učitelenskou kvalifikaci v letech 2007 až 2020 (s výjimkou let 2017 a 2018). Zdaleka nejvyšší zaznamenané počty absolventů DPS byly v roce 2007. Celkem absolvovalo více než 2 750 absolventů a z toho téměř 2 100 získalo učitelenskou kvalifikaci. V letech 2008 až 2014 se celkové počty absolventů DPS většinou pohybovaly kolem 1 900 absolventů, kteří získali pedagogickou kvalifikaci, přičemž zhruba 1 300 z nich získá-

valo učitelskou kvalifikaci. K navýšení došlo v letech 2015 a 2016, nicméně roky 2019 a zejména 2020 jsou již početně nízké. Samozřejmě otázka je, do jaké míry hraje roli změna způsobu získávání dat, nicméně v roce 2020 získalo pedagogickou kvalifikaci studiem DPS jen něco málo přes 1 100 absolventů, z čehož necelých 900 získalo kvalifikaci učitelskou.

Učitelské kvalifikace se získávají zejména na pedagogických fakultách. Podíl absolventů, kteří získali učitelskou kvalifikaci (díky absolvování DPS) na pedagogické fakultě se pohyboval zhruba mezi 60 a 80 %. Jiné, než učitelské pedagogické kvalifikace se spíše získávají na jiných než pedagogických fakultách. Podíl absolventů, kteří získali jinou než učitelskou kvalifikaci (díky absolvování DPS) na pedagogické fakultě se pohyboval zhruba mezi 25 a 50 %.

Počty nových absolventů, kteří mohou vykonávat učitelské povolání

Na závěr této studie se pokusíme co nejlépe zrekonstruovat, kolik bylo absolventů dvou hlavních cest vedoucích k získání učitelské kvalifikace v letech 2001 až 2022. Tento velmi důležitý údaj totiž není oficiálně nijak sledován. I v našem případě půjde do jisté míry o odhad, a ne o zcela přesné hodnoty. Domníváme se však, že se jedná o poměrně přesný odhad, tedy alespoň pokud mluvíme o dvou hlavních cestách, tedy absolvováním vysokoškolského (a zejména magisterského⁶) studijního programu a/nebo studijního oboru zaměřeného na učitelství, a absolvováním magisterského neučitelského studijního programu doplněného doplňujícím pedagogickým studiem⁷.

Za roky 2001 až 2006 nemáme k dispozici údaje o počtech absolventů DPS, můžeme tedy jen odhadovat, že tyto počty byly podobné těm, které známe z let 2007 až 2016. Dále můžeme pouze spekulovat, jestli tyto počty spíše odpovídali časově nejbližšímu roku 2007, kdy získalo učitelskou kvalifikaci díky absolvování DPS zhruba 2 tisíce lidí, anebo zda se spíše blížily hodnotě 1 500, tedy hodnotě, kolem které oscilovaly počty v následujících letech.

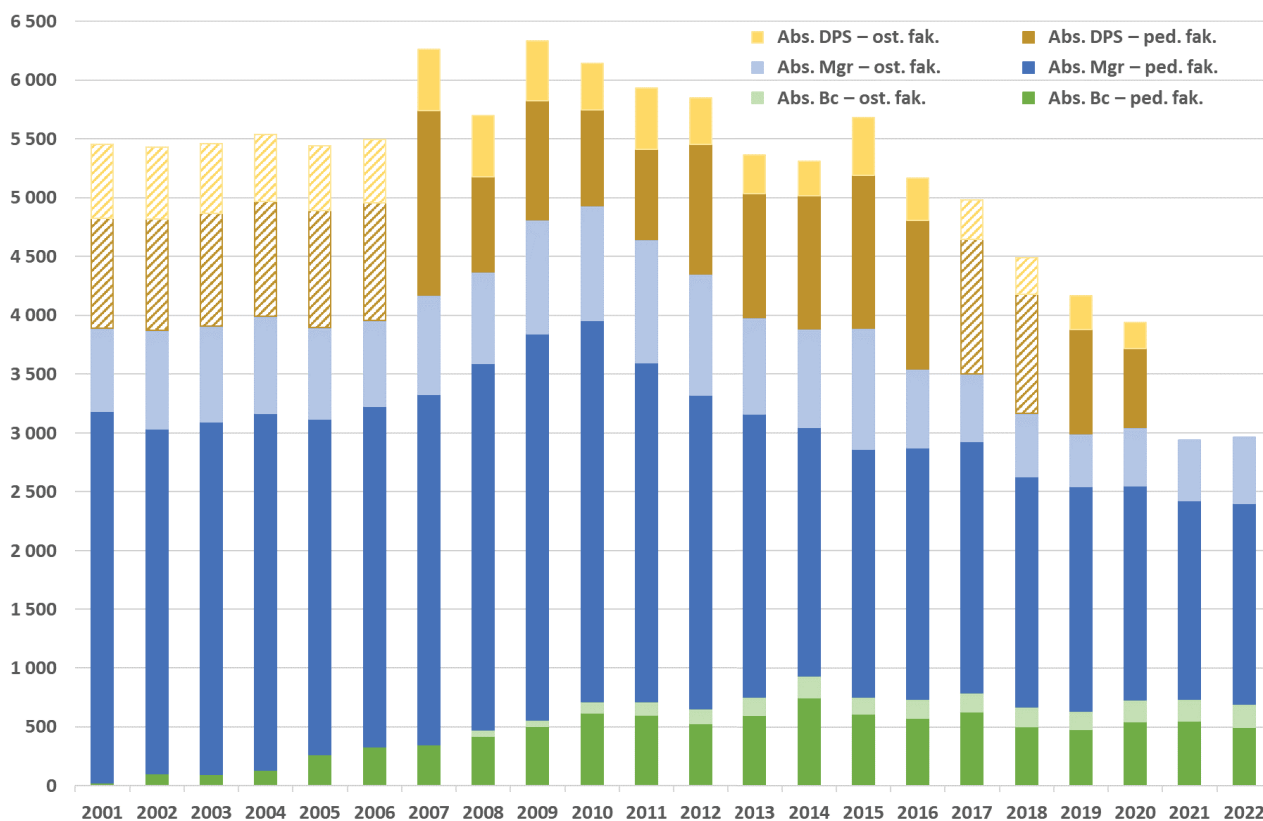
Počty absolventů, kteří získali učitelskou kvalifikaci díky absolvování bakalářského⁸ a magisterského učitelského SPO se do roku 2006 pohybovaly okolo 4 tisíc, můžeme tedy předpokládat, že v této době získávalo učitelskou kvalifikaci přibližně 5 500 lidí.

Mezi roky 2007 až 2016 máme údaje jak o absolventech vysokoškolského studia, tak o absolventech DPS. Druhé nejvyšší hodnoty bylo dosaženo v roce 2007, kdy zejména díky dvěma tisícům absolventů DPS získalo učitelskou kvalifikaci necelých 6 300 osob. Tato hranice byla překročena v roce 2009, kdy absolvovalo nejvíce absolventů učitelského magisterského studia. Až do roku 2012 se celkové roční počty udělených nových učitelských kvalifikací pohybovaly nad hranicí 5 800. Od roku 2013 nebo ještě spíše od roku 2015, kdy se jednorázově zvýšily – pravděpodobně v souvislosti s desetiletou lhůtou určenou zákonem o pedagogických pracovnících – jak počty absolventů magisterského studia, tak počty absolventů DPS, však začalo docházet k jejich postupnému poklesu. Poslední údaje pro obě cesty získávání učitelské kvalifikace máme za rok 2020, kdy byly vykázány za všechny sledované roky vůbec nejnižší počty jak absolventů magisterského studia (s výjimkou let 2021 a 2022, za které však chybí údaje o DPS),

6 Pro získání učitelské kvalifikace je ve většině případů potřeba magisterská úroveň vzdělání. Výjimku tvoří kvalifikace učitele mateřské školy a učitele praktického vyučování a odborného výcviku, kde postačuje bakalářská úroveň, případně i nižší než vysokoškolská úroveň (zákon č. 563/2004 Sb.).

7 Tyto dvě cesty k získání učitelské kvalifikace (vysokoškolské studium učitelství nebo DPS) nejsou jediné. Například je zde opomenuta možnost absolvování magisterského neučitelského studijního programu doplněného bakalářským studiem učitelství nebo získáním jazykového certifikátu a doplňujícím didaktickým studiem příslušného cizího jazyka (pro učitele cizích jazyků). Nicméně počty těchto absolventů jsou mimořádně obtížně zjistitelné, a navíc jsou v porovnání s oběma hlavními cestami v podstatě zanedbatelné (z obou těchto důvodů se je proto ani nesnažíme odhadnout).

8 V souladu se zákonem o pedagogických pracovnících (zákon č. 563/2004 Sb.) lze získat příslušnou odbornou kvalifikaci absolvováním bakalářských studijních oborů učitelství pro mateřské školy a učitelství a praktického vyučování a odborného výcviku, proto bereme v úvahu jen absolventy těchto bakalářských učitelských SPO.

Graf 7 Počty absolventů, kteří získali učitelskou kvalifikaci, 2001–2022

Zdroj: Výsledky analýzy databáze SIMS, MŠMT.

Poznámka: V letech 2001 až 2006 a 2017 až 2018 nejsou údaje o počtech absolventů DPS dostupné. V obrázku znázorněné počty (šrafované) jsou tudíž jejich odhadem. Za roky 2021 a 2022 tyto údaje časem dostupné budou, proto odhad neuvádíme.

tak absolventů DPS. Dohromady je tedy údaj o necelých 4 tisících absolventů obou cest vedoucích k učitelské kvalifikaci v roce 2020 dosud vůbec nejnižším údajem za celé rekonstruované období.

Zároveň je však třeba opět podotknout, že v posledních letech docházelo k metodologickým změnám. V případě absolventů vysokoškolského studia se jedná o (v metodologické části popsanou) změnu v klasifikování studijních programů. Právě díky zahrnutí studijních oborů do analýz části dat vykazovaných podle staré klasifikace lze předpokládat, že časová návaznost výsledků by neměla být nijak narušena. V případě sledování absolventů DPS je otázka plnohodnotného srovnání více na místě. Jak je popsáno v části o počtech absolventů doplňujícího pedagogického studia, data o DPS z let 2007 až 2016 nenabízejí rozlišení, jakou pedagogickou kvalifikaci lidé absolvovali. Počet lidí, kteří získali učitelskou kvalifikaci tak do jisté míry pouze odhadujeme. Je také otázka, jestli všichni zástupci vysokých škol chápou jednotlivé kategorie DPS stejně a jestli se všichni striktně drží stejné metodologie. Proto je třeba se ptát, do jaké míry je snížení počtu absolventů DPS v letech 2019 a 2020 (oproti situaci v letech 2015 a 2016) opravdu odrazem skutečného vývoje, a do jaké míry zde může hrát roli i změna v metodologii vykazování.

Souhrn

Výsledným cílem studie je co nejlépe odhadnout počty absolventů, kteří v posledních více než dvaceti letech získali učitelskou kvalifikaci. Než však k tomuto cíli dospěje, zabývá se kvantitativním vývojem různých cest k získání učitelské kvalifikace – zejména absolvováním vysokoškolského učitelského studia a absolvování doplňujícího pedagogického studia (DPS) v rámci programu celoživotního vzdělávání (CŽV). Tento vývoj je analyzován na pozadí celkového vývoje počtu absolventů pedagogických studijních programů a studijních oborů (SPO), stejně jako vývoje absolventů v celém českém vysokém školství.

České vysoké školství prošlo v posledních dvaceti letech z kvantitativního hlediska překotnými změnami. Díky masivnímu nárůstu počtu přijímaných, a tedy výraznému růstu počtu studentů došlo v prvním desetiletí 21. století k značnému navýšení počtu absolventů absolvujících české vysoké školy. Tento růst byl do jisté míry umocněn rozdělením většiny studijních programů dlouhého magisterského studia na studium bakalářské a navazující magisterské, což mělo mimo jiné za následek výrazné navýšení počtu absolventů, kteří vysokou školu absolvovali alespoň dvakrát. Stát se absolventem se navíc stalo snazší z toho principu, že zatímco dříve bylo zpravidla potřeba úspěšné absolvování pětiletého studia, po přechodu na strukturované studium k tomu stačí již jen tři roky. Počty absolventů vysokých škol každopádně mezi roky 2003 a 2012 vzrostly téměř trojnásobně. V roce 2012 se směr křivky obrací a zejména v důsledku demografických změn počty absolventů od té doby naopak poměrně strmě klesají. V roce 2022 jich absolvovalo vysokou školu již jen necelých 59 tisíc osob, tedy ani ne dvě třetiny oproti roku 2012.

Obdobnou dynamiku vývoje následovali i absolventi pedagogických SPO. Jejich počty vzrostly z 5,5 tisíc na 14 tisíc a posléze klesly až na 7,5 tisíc. Ve srovnání s absolventy ostatních SPO byla jejich míra růstu nejprve o něco pozvolnější a míra poklesu poté o něco rychlejší. Tento trend se změnil v posledních 4 letech, kdy počty absolventů pedagogických SPO klesaly pomaleji než počty ostatních SPO.

Absolventi pedagogických SPO můžeme z oborového hlediska nejjednodušeji rozdělit na absolventy učitelských SPO a ostatních (neučitelských) pedagogických SPO, přičemž počty absolventů z druhé jmenované skupiny rostly mnohem rychleji. Naopak počet absolventů učitelských SPO rostl v období všeobecného strmého růstu počtu absolventů vysokých škol jen velmi pozvolna. V období všeobecného poklesu se pak snižoval ve stejném tempu jako u absolventů ostatních SPO.

Pedagogické a učitelské SPO se dají tradičně absolvovat zejména na jedné z devíti pedagogických fakult, zdaleka ne však výlučně. Podíl, který tvoří absolventi pedagogických fakult v rámci absolventů pedagogických SPO postupně klesl z 80 % až na 58 %. V poslední době se však drží zhruba na úrovni 70 %. V případě čistě absolventů učitelských SPO je podíl absolventů z pedagogických fakult dlouhodobě vysoký a stabilní (mezi 69 % a 80 %).

Bakalářské studium pedagogických SPO je z výrazné části tvořeno ostatními pedagogickými SPO. Ty můžeme rozlišit ještě na tzv. předučitelské SPO, u jejichž absolventů se předpokládá, že budou pokračovat v navazující

cím magisterském studiu učitelství a všechny ostatní neučitelské pedagogické SPO. Absolventi předučitelství SPO se začali ve větší míře objevovat až zhruba od roku 2006 a postupem času se stali zásadní částí struktury absolventů bakalářských pedagogických SPO. Absolventi ostatních pedagogických SPO tvořili historicky zdaleka největší skupinu, v posledních letech se jím však početně absolventi předučitelství SPO velmi přibližují. I absolvováním bakalářského studia lze získat učitelskou kvalifikaci, jedná se o učitelství praktického vyučování a odborného výcviku a zejména učitelství pro mateřské školy. Jejich podíl mezi absolventy bakalářských pedagogických SPO je v posledních letech zhruba 15 %. Od roku 2010 je jejich počet poměrně stabilní – zhruba 700 až 800 ročně.

V případě magisterského studia mají absolventi učitelství SPO mezi absolventy pedagogických SPO mnohem výraznější zastoupení. V prvním desetiletí 21. století však jejich počty rostly jen minimálně (zhruba z 3 000 na 4 200), což spolu s výrazným růstem absolventů ostatních SPO i ostatních pedagogických SPO vedlo k značnému poklesu jejich podílu jak ze všech absolventů, tak i z absolventů pedagogických SPO. Zhruba od roku 2014 se tento relativní pokles zastavil a v rámci skupiny absolventů pedagogických SPO dokonce jejich podíl opět vzrostl. To však bylo způsobeno zejména výrazným poklesem absolventů ostatních pedagogických SPO spojených s ukončením některých studijních programů na soukromé vysoké škole UJAK. Samotné počty absolventů magisterských učitelství SPO stabilně klesaly až na téměř 2 200 v roce 2021. V roce 2022 byl poprvé po třinácti letech zaznamenán jejich nárůst, byť jen velmi mírný.

Druhou hlavní cestou, jak získat učitelskou kvalifikaci, je absolvování magisterského neučitelského studijního programu doplněného příslušně zaměřeným doplňujícím pedagogickým studiem (DPS) v rámci kurzu celoživotního vzdělávání (CŽV). Údaje o počtech absolventů, kteří tímto způsobem učitelskou kvalifikaci získali nelze považovat za tak spolehlivá, jako v případě absolvování standardního vysokoškolského studia. Přesto z dat, která jsou dostupná, můžeme odhadovat, že v letech 2008 až 2014 se celkové počty absolventů DPS, kteří získali pedagogickou kvalifikaci, pohybovaly kolem 1 900 absolventů, přičemž zhruba 1 300 z nich získávalo učitelskou kvalifikaci. V letech 2015 a 2016 to bylo o něco více. Poslední dostupná data jsou z roku 2020, kdy takto mělo získat pedagogickou kvalifikaci jen něco málo přes 1 100 absolventů, z čehož necelých 900 získalo kvalifikaci učitelskou. Údaje za roky 2019 a 2020 jsou však vykazovány na základě odlišné metodiky. Je tedy možné, že zaznamenaný pokles lze částečně přičíst změně v metodologii sledování.

Hlavním výsledkem studie je rekonstrukce počtu absolventů dvou hlavních cest vedoucích k získání učitelské kvalifikace v letech 2001 až 2022. Údaje o počtech absolventů DPS do roku 2006 chybí, odhad je, že v této době ročně získávalo učitelskou kvalifikaci zhruba 5 500 lidí. Následně dochází zejména k růstu počtu absolventů učitelství SPO, díky čemuž se počet osob se získanou učitelskou kvalifikací dostává přes 6 tisíc. Od roku 2015 se počty každoročně snižují. Poslední dostupné údaje pro obě cesty jsou za rok 2020, kdy získalo učitelskou kvalifikaci necelých 4 tisíce lidí. Opět je však brát v úvahu změnu metodologie při sledování počtu absolventů DPS.

Literatura

Česko. Zákon č. 563 ze dne 24. září 2004 o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>

MŠMT (2023a). Tab. F5.2: Vysoké školy – celoživotní vzdělávání – absolventi (úspěšně ukončená studia) – podle zřizovatele. Statistická ročenka školství [online]. Praha: MŠMT. Dostupné z: statis.msmt.cz/rocenka/rocenka.asp

MŠMT (2023b) Dat o účastnících a absolventech programů celoživotního vzdělávání nebo vzdělávání v mezinárodně uznávaných kursech <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/sber-dat-o-ucastnicich-a-absolventech-programu-celozivotniho>

SIMS, MŠMT (2023). Počet absolventů podle vysoké školy, fakulty, studijního programu a studijního oboru.

Zelenka, M. (2021). Učí nebo neučí? Přechod absolventů pedagogických programů, oborů a fakult do pedagogických povolání. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta Dostupný také z: <https://pages.pedf.cuni.cz/nedostatekucitelu/files/2021/06/Studie-Uci-nebo-neuci-2021.pdf>

